



**CURTEA SUPRĂ
DE JUSTIȚIE**

D E C I Z I E

cu privire la admiterea recursului depus de Casa Națională de Asigurări Sociale,

în cauza de contencios administrativ intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Olga Mînescu împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind contestarea actelor administrative și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 21 ianuarie 2025 a Curții de Apel Chișinău

*(Dosarul nr. 3ra-184/25
NR. PIGD 2-22003040-01-3ra-28032025)*

Instanța de apel a aplicat eronat normele de drept materiale. Pensia de urmaș nu se calculează în baza unei pensii speciale. Aplicarea art. art. 24-26 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998.

Au examinat anterior cauza judecătorească: Instanța de fond: V. Ciurac,
Instanța de apel: Gh. Mîra, Gr. Dașchevici, A. Bostan,

16 septembrie 2026

Textul corespunde originalului

Examinând în ședință publică recursului depus de Casa Națională de Asigurări Sociale

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Diana Stănilă, *Președinte*,

Ana Cucerescu,

Gheorghe Stratulat, *judecători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 6 ianuarie 2022, Olga Mînăscurtă a depus cerere de chemare în judecată împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale prin care a solicitat:

- recunoașterea refuzului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. C-2271/21 din 13 decembrie 2021 ca fiind ilegal.
- obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să stabilească și să achite reclamantei pensia de urmaș, în sumă de 9897 de lei, ce constituie 50% din suma de 19794 de lei, pensia aflată în plata soțului decedat și achitarea restanței neachitate, începând cu 17 februarie 2021.
- încasarea din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul reclamantei a cheltuielilor de judecată.

2. În motivarea acțiunii a indicat reclamanta că, la 17 decembrie 2021 a decedat soțul său, Vasile Mînăscurtă, cu care s-a aflat în căsătorie din 29 octombrie 1977, adică mai mult de 40 ani, iar până în prezent nu s-a recăsătorit.

3. Menționează că soțul său, Vasile Mînăscurtă a avut dreptul la pensie pentru vechime în muncă cu stagiul de 28 de ani lucrați în funcția de judecător, iar stagiul total de cotizare este de 42 de ani. Mărimea pensiei la data decesului soțului, Vasile Mînăscurtă constituia 19794 lei.

4. Relatează că la 5 aprilie 2021 a depus o cerere către Casa Teritorială de Asigurări Sociale Ungheni, înregistrată cu nr. 25/2021/1249, prin care, în temeiul art. 24, 25 Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, a solicitat stabilirea pensiei de urmaș după decesul soțului Vasile Mînăscurtă, decedat la 17 februarie 2021.

5. Prin Decizia de acordare/reexaminare a pensiei de urmaș nr. 2021/25/13170 din 26 aprilie 2021, care i-a fost comunicată la 26 noiembrie 2021, s-a dispus acordarea pensiei de urmaș, începând din 5 aprilie 2021 în sumă de 4181,45 lei lunar.

6. Mai indică reclamanta că nefiind de acord cu Decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Ungheni nr. 2021/25/13170 din 26 aprilie 2021, la 2 decembrie 2021 a depus o cerere prealabilă către Casa Națională de Asigurări Sociale prin care a solicitat anularea Deciziei din 26 aprilie 2021 și stabilirea pensiei de urmaș, începând cu 17 februarie 2021 în sumă de 9897

de lei, ce constituie 50% din pensia de 19794 de lei aflată în plata soțului decedat, cu achitarea restanței neachitate, începând cu 17 februarie 2021, deoarece pensia de urmaș de 4181,45 lei lunar a fost calculată contrar prevederilor art. 26 alin. (1) și art. 32 alin. (4) lit. c) din Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998.

7. Menționează că la 13 decembrie 2021, cu nr. C-2271/21, în adresa sa a fost expediat răspunsul la cererea prealabilă, care de fapt a fost recepționat de destinatar la 20 decembrie 2021, conform căreia Casa Națională de Asigurări Sociale, în conformitate cu dispozițiile art. 167 alin. (2), art. 169 alin. (2) Cod administrativ, a respins cererea prealabilă ca fiind neîntemeiată.

8. Reclamanta consideră că argumentul invocat de către Casa Națională de Asigurări Sociale în răspunsul său precum că: „întrucât soțul a beneficiat de pensie conform Legii nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, temei de drept în vederea stabilirii pensiei de urmaș din pensia pentru vechimea de muncă ca judecător” este ilegal, or, legea enunțată este o lege specială, ce stabilește norme particulare, inclusiv garanțiile sociale pentru judecători, iar în lipsa unor reglementări privind garanțiile sociale inserate în respectiva Lege, reglementările raporturilor sociale sunt acoperite de Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii.

9. Notează reclamanta că în speță sunt întrunite cumulativ toate condițiile prevăzute de art. 24 și art. 25 alin. (1) lit. b) Legea privind sistemul public de pensii pentru a i se stabili și achita pensia de urmaș în mărime de 50% din pensia aflată în plata la data decesului soțului său.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

10. Prin hotărârea din 24 noiembrie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Olga Mînăscurtă.

S-a anulat Decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale (oficiul teritorial Ungheni) nr.2021/25/13170 din 26 aprilie 2021 și refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr.C-2271/21 din 13 decembrie 2021, ca ilegale.

S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să emită actul administrativ favorabil prin care să-i recalculeze și să-i achite lui Olga Mînăscurtă, începând cu 17 februarie 2021, pensia de urmaș în cuantum de 50% din pensia aflată în plata soțului Vasile Mînăscurtă la data decesului.

S-a încasat din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul lui Olga Mînăscurtă suma de 3000 (trei mii) lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică.

În rest pretențiile din cererea de chemare în judecată a reclamantei Olga Mînăscuță, s-au respins ca neîntemeiate.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

11. La 15 decembrie 2023, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus cerere de apel nemotivată împotriva hotărârii Judecătorei Chișinău sediul Râșcani din 24 noiembrie 2023.

12. La 5 iulie 2024 Casa Națională de Asigurări Sociale a depus cerere de apel motivată solicitând casarea hotărârii primei instanțe și pronunțarea unei hotărâri prin care cererea de chemare în judecată să fie respinsă ca neîntemeiată.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

13. Prin decizia din 21 ianuarie 2025 a Curții de Apel Centru, apelul declarat de Casa Națională de Asigurări Sociale, s-a respins. S-a menținut hotărârea Judecătorei Chișinău sediul Râșcani din 24 noiembrie 2023.

14. În motivarea soluției pronunțate, instanța de apel a reținut că, în speță, prima instanță a apreciat în mod corect ca fiind neîntemeiată Decizia CTAS Ungheni nr. 2021/25/13170 din 26 aprilie 2021, prin care s-a dispus acordarea pensiei de urmaș, începând din 5 aprilie 2021, în sumă de 4181,45 lei lunar, aceasta fiind calculată în mărime de 50% din pensia potențială pentru dizabilitate severă a susținătorului (soțului) care a constituit 4181,45 lei lunar.

15. Or, soțul decedat al reclamantei/intimate era beneficiar de pensie pentru limită de vârstă. Astfel, în conformitate cu prevederile art. 26 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii, nr. 156-XIV din 14.10.1998, pensia de urmaș, în cazul în care întreținătorul era beneficiar de pensie pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate severă, se stabilește procentual din pensia pentru limită de vârstă sau din pensia de dizabilitate severă aflată în plată sau actualizată, după caz, iar în cazul în care întreținătorul nu era beneficiar de pensie sau era beneficiar de pensie de dizabilitate accentuată sau medie, se stabilește procentual din pensia potențială calculată pentru dizabilitate severă. Cuantumul pensiei de urmaș se calculează în mărime de 50% pentru fiecare urmaș, cu excepția categoriilor de urmași prevăzute la alin.(1¹).

16. Prin urmare, având în vedere că la 17 februarie 2021, soțul reclamantei/intimate, Vasile Mînăscuță a decedat, cu care s-a aflat în căsătorie din 29 octombrie 1977, adică mai mult de 40 ani, iar Olga Mînăscuță până în prezent nu s-a recăsătorit, Completul judiciar a subliniat că instanța de fond just a statuat că Olga Mînăscuță întrunește cumulativ toate condițiile prevăzute de art. 24 și art. 25 alin. (1) lit. b) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156/1998 din 14.10.1998, pentru a beneficia de

pensia de urmaș, iar Casa Națională de Asigurări Sociale urma să emită actul administrativ favorabil prin care să-i recalculeze și să-i achite lui Olga Mînăscurtă, începând cu 17 februarie 2021, pensia de urmaș în cuantum de 50% din pensia aflată în plata soțului Vasile Mînăscurtă la data decesului.

17. Curtea de Apel a apreciat critic argumentul părții apelante precum că: *„întrucât soțul intimatei a fost beneficiar de pensie conform Legii nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, temei de drept în vederea stabilirii pensiei de urmaș din pensia pentru vechimea de muncă ca judecător, nu este”*, or, Legea enunțată este o lege specială, ce stabilește norme particulare, inclusiv garanțiile sociale pentru judecători, iar în lipsa unor reglementări privind garanțiile sociale inserate în respectiva Lege, reglementările raporturilor sociale sunt acoperite de Legea nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii.

18. A mai notat că, prima instanță întemeiat a anulat Decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale (oficiul teritorial Ungheni) nr.2021/25/13170 din 26 aprilie 2021 și refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr.C-2271/21 din 13 decembrie 2021, ca fiind ilegale și a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să emită actul administrativ favorabil prin care să-i recalculeze și să-i achite lui Olga Mînăscurtă, începând cu 17 februarie 2021, pensia de urmaș în cuantum de 50% din pensia aflată în plata soțului Vasile Mînăscurtă la data decesului.

19. Cu referire la cheltuielile de asistență juridică solicitate a fi încasate din contul autorității publice pârâte, Completul judiciar a reținut art. 96 CPC, și a notat că, Olga Mînăscurtă a fost reprezentată **în litigiul actual** de către avocatul Casian Tamara, iar conform ordinului de plată nr. 628007 din 2 noiembrie 2021, a suportat cheltuieli pentru asistență juridică acordată de avocat în instanța de fond, în sumă de 6400 lei, însă a subliniat că cheltuielile de asistență juridică în sumă de 6400 lei solicitate de reclamant spre a fi încasate din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale corect au fost apreciate de instanța de fond că, nu au un caracter necesar și rezonabil, ținând cont de complexitatea litigiului, prestația avocatului, motiv pentru care, întemeiat a dispus încasarea de la Casa Națională de Asigurări Sociale în beneficiul lui Mînăscurtă Olga suma de 3000 (trei mii) lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

20. La 12 martie 2025, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 21 ianuarie 2025 a Curții de Apel Centru, prin care a solicitat, admiterea recursului, casarea integrală a deciziei instanței de apel cu emiterea unei noi decizii.

ARGUMENTELE RECURSULUI

21. În motivarea recursului a indicat că, nu este de acord cu decizia în cauză, instanța de apel la examinarea cauzei a emis o decizie pripită nefiind studiate minuțios actele normative în vigoare care reglementează obiectul litigiului, inclusiv, practica juridică formată pe astfel de litigii.

22. A notat prevederile art. 11 , art. 24 alin. (1), art. 25 alin. (1) lit. b), art. 26 alin. (1) din Legea nr. 156/1998 și a menționat că, din normele enunțate este cert faptul că, în cazul în care susținătorul (soțul decedat) era beneficiar de pensie pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate severă, pensia de urmaș, se stabilește procentual din pensia aflată în plată, iar în cazul în care susținătorul nu era beneficiar de pensie sau era beneficiar de pensie de dizabilitate accentuată și medie - procentual din pensia potențială de dizabilitate severă.

23. Respectiv, specificarea concretă, prin lege a unor chestiuni, la caz, ce ține de drepturile de pensionare a judecătorilor, nu poate fi interpretat astfel decât prevede legislația în vigoare.

24. Comunică că, în partea motivată a actului judecătoresc instanța de apel citează art. 24, 26 al Legii nr. 156/1998, dar ignoră cu desăvârșire condițiile în care urmează să se stabilească pensia pentru pierderea întreținătorului, și anume: pentru stabilirea pensie de urmaș soțului supraviețuitor în cuantum de 50% din pensia aflată în plată a susținătorului, defunctul urma să beneficieze de pensie pentru limita de vârstă sau pensie de dizabilitate severă, iar în cazul în care susținătorul nu era beneficiar de pensie sau era beneficiar de pensie de dizabilitate accentuată și medie-procentual din pensia potențială de dizabilitate severă.

25. Totodată, cu relevanță la obiectul litigiului dedus judecății, Casa Națională atrage atenția asupra Hotărârii nr. 11 din 26 mai 2022 privind excepția de neconstituționalitate a art. 24 alin. (1) din Legea nr.156/1998 privind sistemul public de pensii din 26.05.2022, prin care Curtea Constituțională menționează condițiile și circumstanțele în care urmează a fi acordată pensia pentru pierderea întreținătorului din pensiile speciale.

26. Mai mult, Curtea a recunoscut constituțional articolul 24 alin. (1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, în măsura în care pensia de urmaș se acordă și persoanelor indicate la articolul 25 alin. (1) din această Lege, inclusiv, copilului minor și/sau soțului supraviețuitor al persoanei decedate - titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă.

27. În aceste condiții, având în vedere dezideratele Curții Constituționale reținute în Hotărârea nr. 11 din 26.05.2022, este în afara oricărui dubiu că refuzul CNAS de a-i stabili intimatedei pensia de urmaș în cuantum de 50% din pensia specială de judecător a întreținătorului decedat Vasile Mînăscuț este legal și întemeiat.

28. Subsidiar, indică practica judecătorească pe cazuri similare, unde Curtea Supremă de Justiție s-a expus pe cazuri analogice, Cristian Costin vs. CNAS (3ra-370/23), Tobultoc Maria vs. CNAS (3ra- 1331/22).

29. În concluzie, constată faptul că instanța de apel nu a elucidat pe deplin circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinii, a aplicat eronat normele de drept material.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

30. Legea pentru modificarea unor acte normative (aspecte de procedură privind activitatea instanțelor judecătorești) nr. 224 din 31.07.2024 (în vigoare 16.08.2024), art. 13 din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 64 din 30.03.2023 (în vigoare 06.04.2023), s-a completat cu alineatul (5¹) cu următorul cuprins:

„Până la începerea activității Curții Supreme de Justiție în noua componentă, președintele Curții formează completele de judecată. Curtea Supremă de Justiție va examina în complete de 3 judecători cererile de recurs, cererile de recurs în anulare și cererile de revizuire, care au fost inițial repartizate spre examinare completelor din 5 judecători. Acestea vor fi examinate de completul de judecători din care face parte judecătorul raportor.”

31. Art. 244 alin.(1) din Codul administrativ:

„Hotărârile curții de apel ca instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs”.

32. Art. 245 din Codul administrativ prevede:

„Recursul se depune la Curtea Supremă de Justiție în termen de două luni de la pronunțarea hotărârii sau a deciziei motivate, dacă legea nu stabilește un alt termen.”

33. Art.248 alin.(1) lit. b) din Codul administrativ reglementează că:

„În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: admite recursul, casează integral sau parțial hotărârea și/sau decizia și adoptă o nouă decizie.”

34. Art. 21 alin (1) Codul administrativ:

„Autoritățile publice și instanțele de judecată competente trebuie să acționeze în conformitate cu legea și alte acte normative.”

35. Art. 22 alin (1) Codul administrativ:

„Autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu. Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sânt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.”

36. Art. 189 alin (1) Codul administrativ:

„Orice persoană care revendică încălcarea unui drept al său prin activitatea administrativă a unei autorități publice poate înainta o acțiune în contencios administrativ.”

37. Art. 194 alin.(2) din Codul administrativ prevede:

„În procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material”.

38. Art. 244 alin. (2) coroborate cu art. 231 alin. (2) din Codul administrativ:

„Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva. Pentru procedura în apel se aplică corespunzător prevederile cap. II din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

39. Art. 219 alin. (1)-(3) din Codul administrativ prevede:

„Instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.

Instanța de judecată depune eforturi pentru înlăturarea greșelilor de formă, explicarea cererilor neclare, depunerea corectă a cererilor, completarea datelor incomplete și pentru depunerea tuturor declarațiilor necesare constatării și aprecierii stării de fapt. Instanța de judecată indică asupra aspectelor de fapt și de drept ale litigiului care nu au fost discutate de participanții la proces.

Instanța de judecată nu are dreptul să depășească limitele pretențiilor din acțiune, însă, totodată, nu este legată de textul cererilor formulate de participanții la proces.”

40. Art. 247 din Codul administrativ prevede:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art.245¹ alin.(1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

41. Art. 9 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998:

„În sistemul public, se acordă următoarele categorii de pensii: a) pensie pentru limită de vîrstă; b) pensie de dizabilitate; c) pensie de urmaș; d) pensie specială; e) pensie anticipată pentru carieră lungă.”

42. Art. 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998:

„Pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vîrstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.”

43. Art. 25 alin. (1) lit. b) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998:

„Se stabilește pensie de urmaș soțului supraviețuitor dacă, la momentul decesului întreținătorului sau pe parcursul a 5 ani după deces, a împlinit vîrsta de pensionare prevăzută la art.41 alin.(1) sau a fost încadrat în grad sever sau accentuat de dizabilitate, a avut cel puțin 15 ani de căsătorie cu persoana decedată și nu s-a recăsătorit;”

44. Art. 26 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998:

„Pensia de urmaș, în cazul în care întreținătorul era beneficiar de pensie pentru limită de vîrstă sau de pensie de dizabilitate severă, se stabilește procentual din pensia pentru limită de vîrstă sau din pensia de dizabilitate severă aflată în plată sau actualizată, după caz, iar în cazul în care întreținătorul nu era beneficiar de pensie sau era beneficiar de pensie de dizabilitate accentuată sau medie, se stabilește procentual din pensia potențială calculată pentru dizabilitate severă. Cuantumul pensiei de urmaș se calculează în mărime de 50% pentru fiecare urmaș, cu excepția categoriilor de urmași prevăzute la alin.(1¹).”

ASPECTE DE PROCEDURĂ

45. Referitor la termenul de declarare a recursului, prevăzut de art. 245 Codul Administrativ, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că, Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia la 21 ianuarie 2025.

46. Din materialele cauzei rezultă că, instanța de apel a expediat la adresa de e-mail a participanților la proces copia dispozitivului deciziei din 21 ianuarie 2025 a Curții de Apel Chișinău la data de 30 ianuarie 2025, iar decizia motivată la 12 martie 2025, fapte confirmate prin extrasele din poșta electronică, anexate la dosar.

47. Astfel, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că recurentul Casa Națională de Asigurări Sociale s-a conformat dispozițiilor art. 245 din Codul administrativ și a depus în termen recursul, la 20 martie 2025.

48. Prin prisma art. 247 din Codul administrativ, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție a considerat inoportună citarea participanților la proces pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece argumentele recursului sunt expuse cu suficientă claritate. La cazul din speță, toate punctele de drept care puteau exista, pot fi cercetate și soluționate în mod obiectiv pe baza înscrisurilor și documentelor prezente la dosar, întrucât litigiul nu vizează stabilirea sau aprecierea unor probe testimoniale, ci ține exclusiv de aplicarea și interpretarea legii, chestiune care a fost deja clarificată prin practica judiciară existentă a Curții Supreme de Justiție (nr. 3ra-692/21, Claudia Mandraburcă vs. CNAS, nr. 3ra-370/23, Cristian Costin vs. CNAS). Participanții la proces au avut posibilitatea să prezinte poziția în scris și să răspundă la argumentele părților adverse.

49. În cauza CtEDO Covalenco v. Moldova nr. 72164/14, hotărârea definitivă din 16 septembrie 2020, Curtea a statuat că este necesar organizarea unei audieri: a) în cazul în care există necesitatea de a evalua dacă circumstanțele au fost stabilite corect de către autorități (a se vedea *Malhous v. Republica Cehă* [MC], nr. 33071/96, § 60, 12 iulie 2001); b) atunci când circumstanțele cer ca instanța să-și formeze propria impresie referitoare la justițiabili, prin acordarea dreptului de a explica propria lor situație personală, în mod direct sau prin intermediul unui reprezentant (a se vedea *Goș*, pre-citată, § 51; *Miller*, recitată, § 34 in fine; și *Andersson v. Suedia*, nr. 17202/04, § 57, 7 decembrie 2010); c) în cazul în care instanța

are nevoie de a obține o clarificare cu privire la anumite detalii, inter alia prin intermediul unei audieri (a se vedea *Fredin v. Suedia* (nr. 2), 23 februarie 1994, § 22, Seria A nr. 283-A, și *Lundevall v. Suedia*, nr. 38629/97, § 39, 12 noiembrie 2002).

MOTIVAREA INSTANȚEI

50. Verificând argumentele invocate în recurs, prin prisma materialelor din dosar, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție a ajuns la concluzia de a admite recursul, de a casa integral decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, cu emiterea unei noi decizii de respingere a acțiunii, din considerentele ce urmează.

51. Recapitulând esența litigiului în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, instanța de recurs reține următoarea stare de fapt.

52. Astfel, la caz se constată că, Olga Mînăscurtă este soția defunctului Vasile Mînăscurtă, cu care s-a aflat în căsătorie începând cu 29 octombrie 1977 și până la decesul acestuia, survenit la 17 februarie 2021, fapt ce se confirmă prin certificatul de căsătorie seria nr. CS-V 0640942 și certificatul de deces seria nr. DC-IV 1837988.

53. Totodată se reține că Vasile Mînăscurtă beneficia de dreptul la pensie pentru vechime în muncă în funcția de judecător. Mărimea pensiei la data decesului constituia 19794 lei.

54. La data de 5 aprilie 2021, Olga Mînăscurtă a depus o cerere către Casa Teritorială de Asigurări Sociale Ungheni, înregistrată cu nr. 25/2021/1249, prin care a solicitat stabilirea pensiei de urmaș după decesul soțului Vasile Mînăscurtă.

55. Prin Decizia CTAS Ungheni nr. 2021/25/13179 din 26 aprilie 2021, s-a dispus acordarea pensiei de urmaș, începând din 5 aprilie 2021, în sumă de 4181,45 lei lunar. (f.d.8)

56. La data de 2 decembrie 2021, a fost înregistrată la Casa Națională de Asigurări Sociale cerere prealabilă depusă de Olga Mînăscurtă, prin care ultima a solicitat anularea Deciziei din 26 aprilie 2021 și stabilirea pensiei de urmaș, începând cu 17 februarie 2021 în sumă de 9897 de lei, ce constituie 50% din pensia de 19794 de lei aflată în plata soțului decedat, cu achitarea restanței neachitate, începând cu 17 februarie 2021. (f.d.9)

57. În urma examinării cererii prelabile, la 13 decembrie 2021, Casa Națională de Asigurări Sociale a emis răspunsul nr. C-2271/21, prin care a respins cererea prealabilă ca fiind neîntemeiată. (f.d.10-10 verso).

58. La 6 ianuarie 2022, Olga Mînăscurtă a depus cerere de chemare în judecată împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale, solicitând recunoașterea refuzului Casei Naționale de Asigurări Sociale nr. C-2271/21

din 13 decembrie 2021 ca fiind ilegal, obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale să stabilească și să achite reclamantei pensia de urmaș, în sumă de 9897 de lei, ce constituie 50% din suma de 19794 de lei, pensia aflată în plata soțului decedat și achitarea restanței neachitate, începând cu 17 februarie 2021, încasarea din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul reclamantei a cheltuielilor de judecată.

59. Fiind investită cu judecarea cauzei, prima instanță prin hotărârea din 24 noiembrie 2023 a admis parțial acțiunea înaintată de Olga Mînăscurtă.

A anulat Decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale (oficiul teritorial Ungheni) nr.2021/25/13170 din 26 aprilie 2021 și refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale nr.C-2271/21 din 13 decembrie 2021, ca ilegale.

A obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să emită actul administrativ favorabil prin care să-i recalculeze și să-i achite lui Olga Mînăscurtă, începând cu 17 februarie 2021, pensia de urmaș în cuantum de 50% din pensia aflată în plata soțului Vasile Mînăscurtă la data decesului.

A încasat din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul lui Olga Mînăscurtă suma de 3000 (trei mii) lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică.

60. Judecând apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale, instanța de apel prin decizia din 21 ianuarie 2025, a respins apelul declarat de către Casa Națională de Asigurări Sociale și a menținut hotărârea Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani din 24 noiembrie 2023.

61. Efectuând controlul judiciar al deciziei din 21 ianuarie 2025 a Curții de Apel Centru și al hotărârii din 24 noiembrie 2023 a Judecătoriei Chișinău sediul Râșcani, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată, că instanțele ierarhic inferioare, judecând cauza, au interpretat și aplicat în mod eronat legea, circumstanță ce a dus la aprecierea eronată a raporturilor juridica-publice litigioase și emiterea unor soluții greșite și neîntemeiate.

62. La caz, instanța de recurs reține că, obiect al examinării prezentei cauze în instanța de contencios administrativ îl constituie verificarea legalității actului administrativ individual defavorabil al Casei Naționale de Asigurări Sociale privind respingerea cererii reclamantei Olga Mînăscurtă de a-i fi stabilită și achitată pensia de urmaș în mărime de 50 % din pensia soțului decedat, care beneficia de pensie specială, în baza Legii nr. 544/1995.

63. Sub acest aspect este notabil că, articolul 9 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 prevede că în sistemul public, se acordă următoarele categorii de pensii: a) pensie pentru limită de vârstă; b) pensie de dizabilitate; c) pensie de urmaș; d) pensie specială; e) pensie anticipată pentru limită de vârstă.

64. Conform art.24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.

65. Remarcabil este că, redacția actuală a alin. (1) al art.24 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 a fost modificată prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 290 din 16 decembrie 2016.

66. Din conținutul notei-informative la proiectul de Lege nr.290 din 16 decembrie 2016, în special a modificărilor operate la Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 rezultă că, scopul prezentului proiect de lege constă în sporirea gradului de protecție socială a pensionarilor pentru a le asigura un trai decent, modificările introduse având la bază garantarea principiului echității sociale, contributivității, egalității și non-discriminării.

67. Astfel, unul din obiectivele urmărite prin introducerea acestor modificări a fost reducerea inechităților din sistemul de asigurări sociale, crearea unui sistem echitabil, sustenabil, transparent și sporirea beneficiilor în vederea asigurării unui trai decent.

68. Colegiul denotă din prevederile Legii privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 că, asigurările sociale de stat intervin în anumite circumstanțe, atât în cazul în care o persoană atinge vârsta de pensionare, precum și cazul în care este necesară acordarea unui quantum suficient copiilor și/sau soțului/soției pentru a acoperi cheltuielile materiale pentru existența în urma decesului susținătorului. Această obligație asumată de asigurările sociale de stat este prevăzută în Secțiunea 4 din Legea privind sistemul public de pensii, fiind reglementată la art.24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998.

69. În corespundere cu art.25 alin.(1) lit. b) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, pensia de urmaș se stabilește soțului supraviețuitor dacă, la momentul decesului întreținătorului sau pe parcursul a 5 ani după deces, a împlinit vârsta de pensionare prevăzută la art.41 alin.(1) sau a fost încadrat în grad sever sau accentuat de dizabilitate, a avut cel puțin 15 ani de căsătorie cu persoana decedată și nu s-a recăsătorit.

70. Astfel, art. 25 alin. (1) lit. a) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 stabilește prima condiție materială în care soțul supraviețuitor poate beneficia de pensia de urmaș din pensia soțului decedat.

71. A doua condiție materială este impusă de art. 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, și anume că pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru

limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.

72. Pentru a explica sensul acestei dispoziții, este necesar de a o compara cu prevederile art. 24 alin. (1) până la modificările operate prin Legea 290/2016, care prevedeau că pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii în conformitate cu prezenta lege.

73. Pornind de la raționamentul explicit al legiuitorului dedus din prevederile art. 24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, modificată în anul 2016, pensia de urmaș urmează a fi acordată doar în două situații exhaustiv definite de legiuitor, și anume dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limita de vârstă sau beneficiază de o pensie de dizabilitate, în sensul art. 9 lit. a) și b) din Legea nr. 156/1998,

74. Prin prezenta dispoziție, legiuitorul a exclus pensiile speciale precum sunt cele acordate judecătorilor, procurorilor, militarilor și altor categorii de persoane la atingerea unei vârste inferioare decât cea prevăzută la art. 41 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, din câmpul art.24 alin.(1) din Lege. Altfel spus, pensia de urmaș nu poate fi calculată din pensia specială acordată conform Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului.

75. Remarcabil este că, la 26 mai 2022, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a examinat excepția de neconstituționalitate a articolului 24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998 (condițiile de acordare a pensiei de urmaș).

76. Astfel, prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 11 din 26 mai 2022 (dosarul nr.158g/2021) s-a constatat că, prin excluderea de la beneficiul plății pensiei de urmaș al persoanelor indicate la articolul 25 alin.(1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, succesoare ale persoanei decedate - titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă se încălcă articolele 16 și 47 din Constituție. Curtea a recunoscut constituțional articolul 24 alin. (1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998, în măsura în care pensia de urmaș se acordă și persoanelor indicate la articolul 25 alin. (1) din această Lege, inclusiv copilului minor și/sau soțului supraviețuitor al persoanei decedate - titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă.

77. Totodată, Curtea Constituțională a dispus că, până la modificarea cadrului normativ, vor avea dreptul la pensia de urmaș persoanele indicate la articolul 25 alin. (1) din Legea nr.156 din 14 octombrie 1998, inclusiv copilul minor și/sau soțul supraviețuitor al persoanei decedate - titular de pensie

specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă. În acest caz pensia de urmaș se va calcula din mărimea pensiei pentru limită de vârstă.

78. Curtea a precizat că, această soluție este una provizorie și va acționa până când vor fi operate modificările de rigoare în legislație, în conformitate cu considerentele acestei Hotărâri.

79. Astfel, Completul de judecată consideră că, prin admiterea acțiunii depuse de Olga Mînăscuță instanțele ierarhic inferioare au interpretat și aplicat eronat prevederile art. 24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr. 156 din 14 octombrie 1998. Or, în condițiile speței și având în vedere dezideratele Curții Constituționale reținute în hotărârea nr.11 din 26 mai 2022, este în afara oricărui dubiu că, refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale de a-i stabili reclamantei pensia de urmaș în cuantum de 50 % din pensia specială a soțului decedat Vasile Mînăscuță este legal și întemeiat.

80. Or, chiar dacă Vasile Mînăscuță a beneficiat de pensie pentru limită de vârstă, aceasta a fost stabilită în temeiul Legii nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului, temei juridic care nu este incident în situația calculării pensiei de urmaș. Calcularea pensiei de urmaș urmează a fi efectuată în baza art. 9 lit. a) și b) din Legea nr. 156/1998 privind sistemul public de pensii

81. Completul instanței de recurs notează că, în sensul hotărârii Curții Constituționale nr.11 din 26 mai 2022, reclamanta ar putea pretinde la pensia de urmaș a soțului titular de pensie specială, în cazul în care la data decesului acesta a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă, dar nicidecum nu din pensia specială de care a beneficiat soțul decedat. În acest caz, reclamanta poate pretinde la pensia de urmaș calculată din mărimea pensiei pentru limită de vârstă. Totodată, schimbarea pensiei presupune formalități juridice care trebuie îndeplinite.

82. Conjunctura acestor circumstanțe profilează legalitatea actului administrativ defavorabil emis în privința intimitei Olga Mînăscuță privind refuzul de a-i stabili pensia de urmaș din pensia specială a soțului decedat, iar drept consecință denotă netemeinicia acțiunii depuse de Olga Mînăscuță și necesitatea respingerii acesteia.

83. Pe cale de consecință, având în vedere interpretarea și aplicarea eronată a prevederilor legii materiale atât de către prima instanță, cât și de către instanța de apel, instanța de recurs conchide că actele judecătorești de dispoziție emise de acestea nu pot fi menținute, iar cererea de chemare în judecată depusă de Olga Mînăscuță urmează a fi respinsă, ca fiind neîntemeiată.

84. În acest sens, este relevantă practica Curții Supreme de Justiție în cauzele: nr. 3ra-692/21, Claudia Mandraburcă vs. CNAS, nr. 3ra-370/23, Cristian Costin vs. CNAS.

85. Din considerentele menționate, Completul Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa integral decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe și de a emite o decizie nouă, de respingere a acțiunii în contencios administrativ depusă de Olga Mînăscurtă.

86. Finalmente, Completul instanței de recurs învederează că, soluția asupra fondului cauzei, la care a ajuns instanța de recurs, este compatibilă cu prevederile articolului 6 § 1 CEDO, fiind prevăzută de art. 248 alin.(1) lit. b) Cod administrativ, potrivit căruia examinând recursul, Curtea Supremă de Justiție adoptă decizie prin care casează integral decizia instanței de apel și emite o nouă decizie.

87. În conformitate cu art. 248 alin. (1) lit. b) și art. 248 alin. (3) din Codul administrativ,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Casează decizia din 21 ianuarie 2025 a Curții de Apel Centru, și hotărârea din 24 noiembrie 2023 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani și emite o decizie nouă prin care:

Cererea de chemare în judecată depusă de Olga Mînăscurtă împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale privind contestarea actelor administrative și compensarea cheltuielilor de judecată, se respinge.

Decizia este irevocabilă.

Președinte

Diana Stănilă

Judecători

Ana Cucerescu

Gheorghe Stratulat